

44

KEDVES ÉLET ÉS TUDOMÁNY!

Akik a nagyforgalmú Jászberényi úton vagy a Maglódi út környékén járnak, a füstölgő gyárkémények és az épülő új lakóháztelepek helyén nehezen képzelik el az egykori

KŐBÁNYAI SZŐLŐHEGYEK

gyümölcsfákkal tarkázott, présházakkal tagolt domboldalait. Pedig bortermeléséről évszázadokon keresztül híres volt Kőbánya. Egyik régi neve — „Grosser Pesther Steinbrucher Weingarten” — is ezt bizonyítja. Hogy mikor kezdték a kőbányai dombokon a szőlőművelést, azt pontosan nem tudjuk, de egy XVIII. századból származó térképen már az egész Óhegy szőlőkkel van beültetve. Egy 1877. évi leírás így emlékezik meg híres borairól: „Legjobb szőlőfaj itt a vörös dinka, mely jól megérett korában adja e bornak sajátos kedves zamatját és fűszerességét; azután főbb fajok a mézes fehér, ezerjő és sárga dinka. E bor különösen egészséges italú. Ifjantan is izlelhető ugyan, de kedvességét 4—5 éves korában fejt ki igazán; sőt korával azután is folyvást javul. Más fajta borral tisztogatni nem szabad, mert akkor elveszti természetes sajátosságát.” Ekkortájt a kőbányai Ó- és Újhegy évi bortermése kb. 30 000 akó volt. A század elejére azonban ipartelepek, lakóházak foglalták el a régi, mintegy 1000 hold kiterjedésű szőlőbirtokok helyét.

Ha ma a járókelő a *Harmat utcai* lakótelepet elhagyja, az Óhegy tetején érdekes tömegű, romantikus stílusú épületet pillant meg, amelyből henger alakú, 12 méter magas *pártázatos toronytest* emelkedik ki. Finomvonalú korláttal szegélyezett kőlépcsősor kúszik fel csigavonalban a tetejére, ahonnan meglepően jó a kilátás, hiszen majdnem a gellérthegyi Citadella magasságából tekinthetünk körül. A

KEDVES ÉLET ÉS TUDOMÁNY!

(Folytatás az 1730. oldalról)

régi „főcsőszház” toronyteraszán vagyunk, melvet 1844-ben építettek a kőbányai szőlőbirtokosok.

Az eredeti szerépétől megfosztott épület a múlt század hangulatát őrzi magányos szigetként — sokak számára értelmetlen maradványként — a kopár dombtetőn. Bezzeg 120 évvel ezelőtt a szőlővidék legfontosabb centruma volt! Tetejéről a tolvajok, birtokháborítók jól megfigyelhetők; emeleti szobájában a birtokosok ügyes-bajos dolgait tárgyalta a választmány. A mintegy 800 szőlőbirtokos ugyanis 18 tagú választmányt alakított 1848-ban a szőlőhegyek ügyeinek vezetésére. Addig a gyümölcsoltvajok, valamint a szőlők között hadgyakorlatozó katonák igen sok kárt tettek a termésben, s a szőlőhegyek őrizete egyébként sem volt kielégítő: a Városliget környékén levő szőlőkkel együtt összevont őrizet alatt állottak. Ezt a tarthatatlan állapotot unták meg a kőbányaiak, saját önkormányzati szervet alakítva a legtekintélyesebb szőlőbirtokosok közül.

A választmány minden szerdán összegyűlt a főcsőszházban, ahol megjelent egy városi tanácsos is, hogy a panaszokat meghallgassa és érdemben intézkedhessen. A választmány leszögezte azokat az

Az egykori óhegyi főcsőszház tornya Kőbányán, a Harmat utca 31 szám alatt

irányelveket, melyek szerint a szőlőhegyet kezeltek. A felügyelet megszigorítása érdekében elszakadtak a Városligettől. és három csőzt alkalmaztak egy főcsősz vezetésével. Gondoskodtak a sövények, utak, kerítések karbantartásáról, meghatározták a hegymester jogait és kötelességeit. A választmányi ülések nyilvánosak voltak; az egyes szőlőbirtokosok megjelenhettek, és panaszait, kéréseit személyesen előadhatták.

A virágzó szőlőtermelés a múlt század hetvenes éveire hanyatlásnak indult. A terjeszkedő gyarak felkúsztak a domboldalakra, kiharapva egy-egy zöld foltot a pusztuló kertekből. A városszabályozási terv Kőbányát ipartelepnek jelölte ki, és a főváros — a szőlőbirtokosok évtizedekig tartó tiltakozása ellenére — megszűntette a hely szőlőhegyi jellegét. Ma már Kőbánya országunk egyik legjelentősebb ipari centruma. *Kívánatos lenne, hogy a gyorsan fejlődő városrész hajdani művelésnek jellemzőbb emlékei ne merüljenek feledésbe.* A több évszázadig működő kőbányák beomlott, gazzal benőtt, elvadult környéke rendezve, parkosítva nemcsak zöld foltot jelentene az eléggé rideg, kopár környezet számára, hanem — a bal-esetmentességet biztosítva — *a barlangrendszernek egyes bemutatható szakaszai élő dokumentumai lehetnének a középkori „Kőér”-nek.* Ennek követ a budai pasák csakúgy felhasználták, mint Martinelli olasz építész az épülő Károly-kaszárnyához (ma a Fővárosi Tanács épülete).

A kőbányák alagútjai felett álló, pusztuló csőstorny restaurálási tervei elkészültek, hamarosan a kivitelezési munkák is megkezdődnek. Az átalakult, iparvidékké vált táj üde színfoltja lehetne a zöld bokrok közül kiemelkedő érdekes épület, mely utolsó hírdondója a kőbányai borvidék virágzó életének. *Az emeleti úgynevezett „választmányi-terem” kis helytörténeti múzeumként bemutathatná a szőlőművelés virágkorának dokumentumait, Kőbánya hajdani életét,* a földszinti boltíves helyiségek pedig akár — rusztikus bútorokkal berendezett — borharpóul is szolgálhatnának. A hozzá tartozó kert lugásra futtatott szőlői hiteles környezetet, hangulatot teremtenének.

T. Papp Melinda